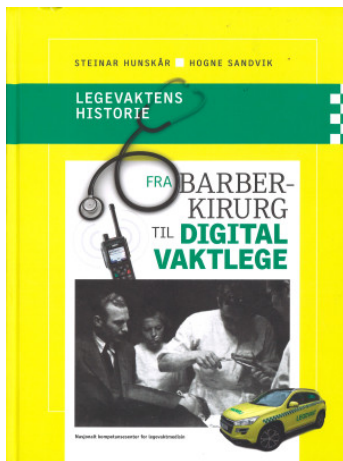

Allmennmedisinens utstillingsvindu

ANMELDELSER

ANNE KATHRINE NORE

Seksjonsoverlege, Allmennlegevakten i Oslo

Steinar Hunskaar, Hogne Sandvik

Legevaktens historie

Fra barberkirurg til digital vaktlege. 293 s, tab. ill. Bergen: Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin, 2018. Pris 350 + porto

ISBN 978-82-8361-020-8

Med denne boka ønsker forfatterne å skrive seg inn i den norske medisinske historien. De gjør dette klart i forordet og påpeker selv dilemmaet med at de er sentrale aktører på feltet. Målgruppen må være den historisk interesserte legen som vil forsøke å forstå utviklingen av legevaktenes plass i Etterkrigs-Norge.

Dette har blitt en god bok å bla i, men mindre fristende å lese fra perm til perm. Den er rikt illustrert, med i hovedsak avisutklipp. Disse utklippene illustrerer hvor viktig legevaktordninger har blitt for lokalsamfunnet, og bildetekstene er gode og selvforklarende. Todelingen mellom gammel og ny tid gir leseren god oversikt.

Hovedkapitlene begynner i 1940–45. Hver tidsbolk har en overskrift, et kort innledende avsnitt og deretter selve fortellingen om epoken, kort eller lang. Hvert kapittel har referanser til slutt og eventuelle offentlige utredninger. Sentrale forskningsresultater er uthevet og tydeliggjort med grønt. Her har lærebokforfatteren virkelig brukt sine kunnskaper og erfaringer.

Boka er både tung og lett. Tung fordi forfatterne vil fortelle dagens norske legevakters mangslungne historie, og tiden etter 1945 (spesielt etter 1960) er spekket med saksopplysninger, oppsummerte offentlige utredninger og Legeforeningens egne interne utredninger. Lett fordi det er et herlig bildemateriale som gjør det fristende å bla, lese de uthevede korte historiene og minne seg på historiens gang – den gang sykebesøket kunne vare i flere dager og legen nådde fram til en døende pasient, eller da hjelpemidlene var årelating og prognostikk var legens viktigste kliniske hjelpemiddel. Den gamle historien er åpenbart mest eksotisk.

Perioden 1960–70 blir kalt institusjonshelsetjenestens tiår, mens en demografisk katastrofe nærmet seg for norske allmennleger. Familiene endret langsomt karakter, det skjedde en kvinnerevolusjon i 1970-årene. Tiden rant ut for de oppofrende hustruene som nektet å være ubetalte sekretærer for legevaktkjørende distriktsleger.

Det skjedde ikke i et politisk tomrom. Overgrepsmottaket i Oslo som åpnet i 1986, vokste ut av kvinnebevegelsens krav. Fastlegeordninger dukket opp som svar på rekrutteringskrise (bl.a. i Finnmark), mens foreningen holdt på frie stillinger i allmennpraksis. Med opprettelse av kommunehelsetjenesten i 1984 forsvant den statlige distriktslegen utnevnt av kongen i statsråd.

De siste fem årene har vært preget av hektisk statlig aktivitet for å bedre legevaktordningene i landet. Nytenkning er viktig. Private aktører har kastet seg inn i legevaktmarkedet med vekslende hell. Vi er midt i en tid hvor mye er uavklart, ny teknologi skaper optimisme, utredningene har kommet tett som hagl. Det aller siste er en høringsuttalelse om en nasjonal veileder for legevakt og nasjonale kvalitetsindikatorer for legevakt – en etterlengtet norm som kommuner og tilsynsmyndighet kan navigere etter.

Boka ble fullført i 2018. Ingen kunne vente på at dette fagfeltet hadde funnet sin endelige form. Slutten er derfor vid åpen. Legevaktarbeid er allmennmedisinsk sprint, mens fastlegearbeidet er et uendelig maratonløp. Eller hopp: Hvis du kommer skeivt ut over hoppkanten, går det galt. Legevaktarbeid er eksamen på usortert pasient, kanskje med begrenset språk, ofte ukjent sykehistorie.

Det er vanskelig, spennende og krevende. Jeg leter, er det noe jeg kjenner igjen i boka som framkaller spenningen og gleden ved dette arbeidet? Ja, i den gamle anekdotiske delen. Men etterkrigshistorien er helt dominert av fagpolitiske diskusjoner, utredninger og etter hvert forskningsresultater.

La oss være helt ærlige: Legevakt har ikke hatt høy prestisje i norsk medisin, heller ikke i allmennmedisinen. Opprettelsen av Norsk senter for legevaktmedisin har bidratt til viktig anerkjennelse av fagområdet, bidratt til forskning på feltet og løftet det kliniske arbeidet. Det er ingen tilfældighet at denne historieboka springer ut av nettopp dette miljøet.

Handler slaget om legevakt egentlig om å sikre en fortsatt god fastlegeordning? Hvorfor er det en enorm oppmerksomhet om legevakt nå? Boka forsøker å svare på akkurat dette spørsmålet, men detaljrikdommen fra de siste fem årene gjør at dette spørsmålet ikke blir endelig besvart.

Legevakt er allmennmedisinens utstillingsvindu. Hvor går du når barnet får akutt pustebesvær om natten, gamlemor blir forvirret og subfebril, dattera på 36 ringer hver time og forteller at hun skal ta livet sitt, mannen din våkner med akutt pustebesvær og kvalme. Da drar du på legevakten. Og det ønsker AS Norge at folk skal fortsette med. Derfor er denne boka viktig.

Vi gratulerer.

Publisert: 21. oktober 2019. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.19.0498

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 26. mars 2026.